

concert info SciFi Kerst

de Doelen

Ensemble Pynarello en Marjolijn van Heemstra

zaterdag 17 december 2022
Jurriaanse Zaal 20:15

programma

za 17 dec 22 | Jurriaanse Zaal, 20:15
dit concert heeft geen pauze

SciFi Kerst

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
Driestemmige inventies, BWV 787-801 (selectie)

Boris Bezemer (1992)
nieuw werk

uitvoerenden

Marjolijn van Heemstra [tekst & voordracht](#)

Pynarello:

Lonneke van Straalen [viool](#)

Hadewijch Hofland [viool](#)

Liselot Blomaard [altviool](#)

Geneviève Verhage [cello](#)

Alberto Monge Mansilla [contrabas](#)

Sebastiaan Kemner [trombone](#)

Jesse Faber [basklarinet](#)

Arne Visser [tuba](#)

Gordon Laing [contrafagot](#)

Ramon Lormans [percussie](#)

Tony Roe [hammond](#)

toelichting

SciFi Kerst

Het is het jaar 2200, zo rond de kortste dag van het jaar. Buiten is het – vermoedelijk – koud en binnen branden lichtjes. Eten onze nazaten samen met hun geliefden? Kruipen ze gezellig onder een boom? Hoe vieren mensen over tweehonderd jaar kerstmis? Hoe ziet de wereld er tegen die tijd uit?

Dat onderzoeken ensemble Pynarello en schrijver en theatermaker Marjolijn van Heemstra in *SciFi Kerst*, een theatraal concert over de kerst van de toekomst. Er is gloed-nieuwe muziek van Boris Bezemer en eeuwenoud werk van J.S. Bach, en Van Heemstra vertelt een eigenzinnig kerstverhaal. Dat is *SciFi Kerst*: sciencefiction zoals je het misschien niet verwacht, een bezonken reflectie op traditie en vernieuwing, op hoop en geboorte, op de belofte van een nieuw begin, met een troostrijke en prikkelende soundtrack.

het einde van de wereld

‘We leven in een alarmistische tijd,’ zegt Marjolijn van Heemstra. Je hoeft geen nieuwsjunkie te zijn om te merken dat rampen en crises om aandacht strijden: de democratie wordt ondermijnd, de vervuiling van onze levenssfeer neemt toe en de biodiversiteit neemt juist af, ecosystemen raken uit balans, er is massale sterfte in het planten- en dierenrijk en de aarde warmt op, door toedoen van de mens, met alle gevolgen van dien. De wereld zoals we die kennen stevent af op een cesuur.

‘Het einde van de wereld’ is een dankbaar onderwerp voor volksmensen en scenaristen van Hollywood-blockbusters. De Apocalyps wordt dan veelal voorgesteld als een spektakel, zoals een meteorietinslag of een kilometers hoge tsunami, en de post-apocalyptische wereld moet op z’n minst een verschroeide aarde zijn, of juist *Waterworld* – een onleefbare planeet, hoe dan ook, met misschien een handvol fotogenieke survivors om de plot verder te helpen.

de ochtend na het einde

Van Heemstra ziet de omwentelingen die ons te wachten staan genuanceerder: ‘Hoe erg het ook wordt, na het einde zal er weer een nieuwe dag zijn – en daarover wordt te weinig gesproken. Hoe ziet de wereld na het einde eruit? Ik denk dat het eigenlijk heel alledaags wordt. “Na elke oorlog / moet iemand opruimen” schrijft Wisława Szymborska in haar beroemde gedicht ‘Einde en begin’. De wijze waarop de wereld nu is ingericht is niet houdbaar, er zullen dingen veranderen, maar ik verwacht dat we ook veel zullen vasthouden en blijven herhalen van wat we allang doen. Wat blijft er, wat

toelichting

nemen we mee, wat verandert – die vragen leiden mijn verhaal. Kerst is een voorbeeld van een feest dat talloze transformaties heeft doorgemaakt, van een Germaanse midwinterviering, via Romeinse en christelijke incarnaties naar het huidige commerciële feest.’

Pynarello en Van Heemstra maakten samen eerder al het vertelconcert *De mis van Pynarello* en de voorstelling *Voyagers*. In *SciFi Kerst* kiezen ze voor dezelfde vorm, een evocatief mozaïek waarin muziek en gesproken woord elkaar afwisselen en versterken. ‘Die afwisseling werkt erg goed, dat horen we ook terug van onze bezoekers,’ zegt Lonneke van Straalen, violist en artistiek leider van Pynarello. ‘De muziek geeft je tijd en ruimte om te reflecteren op de tekst die je net gehoord hebt.’

J.S. Bach: Driestemmige inventies, BWV 787-801

De muziek in *SciFi Kerst* belichaamt het samenspel van traditie en vernieuwing. Het klinkende bewijs dat sommige dingen onverwoestbaar zijn is immers het oeuvre van Johann Sebastian Bach, de grootmeester van de muzische troost. Bach componeerde de driestemmige inventies oorspronkelijk als een reeks ‘Fantasieën’ voor klavier en nam ze op in het beroemde *Klavierbüchlein* dat hij samenstelde voor zijn oudste zoon, Wilhelm Friedemann. Later bewerkte hij de reeks tot studiemateriaal voor zijn

leerlingen, bekend onder de titel *Inventionen und Sinfonien*, BWV 772-801 (1723), waarbij de ‘inventies’ tweestemmig waren en de ‘sinfonia’s’ driestemmig. Vaak worden ook deze vijftien sinfonia’s als ‘inventies’ aangeduid. Pynarello speelt vanavond een selectie van deze stukken, in een bewerking voor strijktrio van de Duitse componist Richard Hofmann (1844-1918).

De vijftien driestemmige stukken bestrijken acht majeur toonsoorten en zeven mineur toonsoorten en zijn geordend in oplopende sequentie: de eerste is in C groot, de laatste in b klein. Vanwege die ordening in toonsoorten wordt de verzameling wel beschouwd als een voorstudie voor *Das Wohltemperierte Clavier*, waarin Bach voor alle vierentwintig majeur- en mineurtoonsoorten een prelude en een fuga schreef. ‘Het zijn juweeltjes, heel puur. De eeuwige muziek van Bach, onaangetast door de tijd, vormt een mooie verbinding van verleden, heden en toekomst,’ zegt Van Straalen.

Boris Bezemer: nieuw werk

De jonge Nederlandse componist Boris Bezemer (1992) heeft speciaal voor Pynarello een nieuw werk gemaakt, voor een wel heel ongewone bezetting: strijkwintet, tuba, trombone, contrafagot, basklarinet, slagwerk en hammondorgel met Leslie-speaker. (In zo’n speaker zorgt een rond-draaiende trommel voor een tremelo-achtige modulatie van

de klank.) Dat ongewone past wel bij Bezemer, die in zijn werk steeds op zoek is naar ongehoorde klankkleuren en nieuwe mogelijkheden.

Als componist kun je zo precies mogelijk uitdenken en opschrijven wat je wilt horen, óf juist de uitvoerenden veel vrijheid geven. Bezemer zoekt in zijn muziek naar een balans tussen beide uitersten, tussen uitgekende berekeningen enerzijds en de hand van het toeval anderzijds. Lonneke van Straalen: ‘Bepaalde structuren liggen vast, maar wij krijgen als spelers ook veel vrijheid in Boris’ werk. Voor ons is dit een heel nieuwe benadering. Ook vraagt Boris om allerlei klankeffecten en *extended techniques* – onorthodoxe speeltechnieken – die wij niet gewend zijn. Het hammond-orgel met de ronddraaiende Leslie-speaker zorgt bovendien voor een echte space-sound. Het wordt heel spannend en uitdagend.’

Marjolijn van Heemstra

biografieën

Marjolijn van Heemstra

Marjolijn van Heemstra (1981) studeerde godsdienstwetenschappen met als doel conflictbemiddelaar te worden. Voor het zover kwam rolde ze het theater in en inmiddels werkt ze als dichter, schrijver, theatermaker, journalist en podcastmaker. In haar werk onderzoekt ze op een toegankelijke manier hoe we anders kunnen nadenken over onszelf en de wereld. Sinds 2019 schrijft Van Heemstra voor *De Correspondent* over de vraag hoe de ruimte ons kan helpen om anders naar de aarde te kijken. Haar non-fictieboek *In lichtjaren heeft niemand haast* werd verkozen tot NPO Radio 1 Non-Fictie Boek van het Jaar 2021. Met haar dichtbundels en romans won Marjolijn verschillende literaire prijzen.

Pynarello

Ensemble Pynarello doet het anders dan andere klassieke orkesten: zo spelen de musici altijd staand en uit het hoofd. Pynarello werd in 2017 opgericht door violist en artistiek leider Lonneke van Straalen. Een van de eerste concerten, met de *Vijfde symfonie* van Beethoven, oogstte een jubelende 5-sterrenrecensie in de *Volkskrant*: ‘Zo’n coherente *Vijfde* heb je nog nooit gehoord.’ Sindsdien speelde Pynarello talloze concerten, vaak ook op locaties waar doorgaans zelden klassieke muziek te horen is. Samen met Marjolijn maakte Pynarello eerder *Voyagers* (2020) en *De mis van Pynarello* (2019).

agendatips

tips van onze programmeurs:

Barbara Hannigan dirigeert én zingt
met London Symphony Orchestra

za 18 mrt 23 | Grote Zaal, 20:15
Scottish Ensemble & Andersson Dance
Goldberg Variations

za 1 apr 23 | Jurriaanse Zaal, 20:15
Islands
Asko|Schönberg i.s.m. BredaPhoto

do 6 apr 23 | Jurriaanse Zaal, 20:15
de Matthäus
volgens Nederlands Blazers Ensemble en
Duda Paiva Company
met Claron McFadden als evangelist

ontdek het
programma op
dedoelen.nl

stay in touch!
See you @dedoelen &
share your pictures #dedoelen
📷 📱 📺 📺

tickets & info:
www.dedoelen.nl
+31 10 217 17 17
Schouwburgplein 50, Rotterdam